

of 1960-year Code, authors come to conclusion about simplification of the procedure of completion and submission a procedural document (for opening the criminal case of private prosecution) for injured person (victim) at the present stage. The focus is to increase the list of criminal offenses (crimes), the production of which is based on the statement of the victim. As a result, the authors have expressed the view that the legislative affirmation of increasing role of private law elements in criminal proceedings is one of the important keys to humanize relations in the field of criminal justice.

Key words: private prosecution, criminal proceedings, humanization, injured person (victim), application.

УДК 343.825

Г. В. Кириченко

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ МІЖВІДОМЧОГО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОНТРАБАНДІ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Враховуючи стан і тенденції контрабанди наркотичних засобів, слід наголосити, що даний процес в Україні та в усьому світі набув поширеності та якісно нового характеру.

Специфічне географічне розташування України, використання її території для наркотранзиту, а також наявність власної внутрішньої системи виробництва та збуту наркотичних засобів практично зробили нашу країну джерелом збагачення національного та міжнародного криміналітету.

Проблема запобігання незаконному обігу наркотичних засобів була й залишається питанням, що привертає увагу широкого кола спеціалістів у сфері кримінального права, кримінології, кримінально-виконавчого права, кримінального процесу, криміналістики, теорії оперативно-розшукової діяльності. Це пояснюється тим, що наукове вивчення різних аспектів наркотизму може здійснити позитивний вплив на зниження гостроти проблем, які стоять перед суспільством. Необхідність розробки комплексу взаємозалежних заходів, спрямованих на запобігання контрабанді наркотичних засобів, створює передумови для поглибленого дослідження цієї проблеми, що обумовлює теоретичну й практичну значущість її дослідження.

Зазначимо, що контрабанда наркотичних засобів є комплексним явищем, запобігти якому можна, лише об'єднавши зусилля всіх соціальних інституцій шляхом міжвідомчого міжнародного співробітництва та забезпечення виконання загальносоціальних, спеціально-кримінологічних заходів, завдання яких спрямовано на реалізацію економічних, правових та соціальних програм оздоровлення суспільства, створення умов захисту населення від цього ганебного для суспільства явища.

Багато країн мають настільки довгі кордони, через які проходять величезні обсяги міжнародного туризму й торгівлі, що їм надто важко перевірити, не кажучи вже про те, щоб обшукати всіх осіб, що виїжджають, усі автомобілі, судна й літаки. За цих умов важливо мати інформаторів та інші джерела інформації, щоб покращити прикордонне спостереження, підвищити ефективність запобіжних заходів і зосередити увагу на окремих особах і пунктах. У реальному житті країни не спроможні закрити свої кордони «на замок» від контрабанди наркотичних засобів, але

вони можуть ефективно використовувати існуючі засоби забезпечення додержання законів, розумно й вибірково застосовуючи обшук та інші форми контролю з метою зведення до мінімуму потоку зазначених засобів, що проходить через кордон, і не перешкоджаючи при цьому правомірному перетину кордону.

Бажаючи зміцнити міжнародний мир та безпеку, а також залучатися до ефективно багатосторонності та мирного вирішення спорів, зокрема, за допомогою тісного співробітництва, з метою досягнення цих цілей у рамках ООН, ОБСЄ та Ради Європи, між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони (далі – Сторонами), було підписано політичну частину Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі – Угоди) 21 березня 2014 року.

У статті 21 вищевказаної Угоди йдеться про співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин. У процесі співробітництва Сторони мають співпрацювати в питаннях, що стосуються боротьби з незаконним обігом наркотиків, базуючись на спільно погоджених принципах, що відповідають міжнародним конвенціям у цій сфері, при цьому беручи до уваги Політичну декларацію та Декларацію про керівні принципи скорочення попиту на наркотики, прийняті на двадцятій спеціальній сесії з наркотиків Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй у червні 1998 року.

Таке співробітництво має бути спрямоване на боротьбу з незаконним обігом наркотиків, зменшення обсягів постачання, торгівлі та попиту на наркотики, боротьбу з наслідками для здоров'я та соціальними наслідками наркозалежності, а також на більш ефективне запобігання відводу хімічних прекурсорів, що використовуються для нелегального виробництва наркотиків та психотропних речовин.

Сторони мають використовувати необхідні методи співробітництва для досягнення зазначених цілей, забезпечуючи збалансований та інтегрований підхід до зазначених питань [5].

Слід зазначити, що принцип взаємодії визнається одним із пріоритетних у запобіжній діяльності міжвідомчих міжнародних структур, зокрема й щодо запобігання контрабанді наркотичних засобів. Так, згідно з Концепцією реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки, підвищення рівня ефективності правоохоронної діяльності у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, їх виробництвом, розповсюдженням, а також незаконним ввезенням на територію України та транзитом її територією можливо досягти шляхом: 1) використання існуючих інструментів та механізмів співробітництва між правоохоронними органами України та інших держав, агентствами та інституціями ЄС, іншими міжнародними організаціями на стратегічному та оперативному рівні; 2) активізації співробітництва між митними та правоохоронними органами в боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, зокрема, у рамках регіонального або тематичного співробітництва.

Зокрема, реалізація зазначених заходів дасть змогу: 1) забезпечити протидію організованим угрупованням, що здійснюють незаконне переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин через територію України, дотримання

законодавства щодо контролю за виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, відпуском, обліком, перевезенням, пересиланням лікарських засобів, зловживання якими може викликати наркотичну залежність; 2) підвищити ефективність заходів, які вживаються правоохоронними органами, задіяними в боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, з метою зменшення нелегального постачання на територію України таких засобів, речовин та прекурсорів; 3) активізувати міжнародне співробітництво, співробітництво між державними органами, неурядовими організаціями та громадськістю [4].

Сучасна контрабанда наркотичних засобів характеризується високим ступенем організованості, технічною осначеністю та міжнародними зв'язками. Тому боротьба із цими правопорушеннями не може бути ефективною без тісного міжнародного співробітництва. Найбільш результативно митні органи використовують у цьому напрямку можливості українського бюро «Інтерпол» [2].

Відповідно до положення «Про Департамент боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції», затвердженого наказом ДМС України від 07.04.2011 р. № 289 [3], одними з основних завдань Департаменту є:

- організація та проведення заходів з метою попередження незаконного переміщення через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; контроль за проведенням таких заходів митними органами (п. 1.3);

- організація проведення у взаємодії із правоохоронними органами України та інших країн контрольованих поставок наркотичних засобів; координація взаємодії із цих питань митних органів із правоохоронними органами України, митними органами зарубіжних країн (п. 1.4).

Згідно зі статтями 563–567 МК України під час здійснення своїх функцій митні органи України можуть взаємодіяти з митними та іншими органами іноземних держав та з міжнародними організаціями. Узгодження зусиль митних органів особливо необхідне на міждержавному рівні. Досягнути ефективності протидії контрабанді можна тільки спільними зусиллями. Міжнародна співпраця здійснюється на різних рівнях і в різних формах.

Що стосується практичного співробітництва правоохоронних органів різних країн, то міжнародно-правовими актами докладно регулюється боротьба з контрабандою наркотичних засобів. Співпраця ДМСУ з митними службами іноземних держав відбувається в рамках багатосторонніх міжнародних митних угод та двосторонніх міжурядових угод про співпрацю в митних справах. На їх підставі забезпечується направлення й опрацювання запитів про отримання інформації, необхідної для проведення розслідувань порушень митних правил, предметами яких були наркотичні засоби. Міжнародне співробітництво ДМС України з митними службами держав - учасниць «Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ» (ГУАМ) відбувається як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях та розвивається в напрямі створення зони вільної торгівлі ГУАМ, а також у межах затвердженої 6 грудня 2002 року «Рамкової Програми ГУАМ – США із сприяння торгівлі й транспортуванню, забезпеченню прикордонного й митного контролю, боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю й розповсюдженням наркотиків».

На двосторонньому рівні між Україною та іншими країнами-членами ГУАМ існує досить розгорнута договірно-правова база співробітництва в галузі митної справи. Базові міжнародно-правові договори в міжнародних зв'язках Держмитслужби України з митними службами Грузії, Азербайджану й Молдови такі: Угода між Урядом України і Урядом Грузії про співробітництво у митних справах від 14 лютого 1997 року, Угода між Урядом України і Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво в митних справах від 24 березня 1997 року, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Молдова про співробітництво і взаємодопомогу в митних справах від 18 серпня 1999 року.

Згідно з експертними оцінками міжнародне співробітництво митних і правоохоронних органів на практиці виявляє себе досить слабо, оскільки інформація щодо боротьби зі злочинністю, як правило, приховується від представників правоохоронних структур іноземних держав [1, с. 33]. Значна частина інформації передається з урахуванням взаємної довіри між керівниками правоохоронних структур суміжних країн. Однак організація боротьби з контрабандою наркотичних засобів не повинна ґрунтуватися тільки на хороших робочих контактах керівників відповідних органів.

Має бути створена ефективно функціонуюча міжнародна інформаційно-пошукова система, яка дозволить координувати дії міжнародних міжвідомчих структур із розшуку й затримки контрабандистів.

Особливо важливим є налагодження співпраці митних, правоохоронних і контролюючих органів країн-учасниць СНД, оскільки в умовах деякої «прозорості» кордонів України із цими країнами лише зусиллями ДМС України неможливо запобігти всьому обсягу контрабанди наркотичних засобів.

Міждержавне співробітництво митних та інших правоохоронних органів у сфері запобігання контрабанді наркотичних засобів має полягати в таких діях: 1) спільна підготовка кадрів і підвищення їх кваліфікації; 2) проведення нарад і семінарів із метою обміну досвідом роботи; 3) здійснення спільних наукових досліджень для розробки заходів боротьби з контрабандою наркотичних засобів; 4) створення спільних груп для боротьби з контрабандою наркотичних засобів; 5) обмін досвідом використання технічних засобів контролю, спеціально тренованих собак. Працівникам митних та правоохоронних органів із метою налагодження міцного ділового контакту доцільно здійснювати: а) виконання в рамках закону усних прохань працівників правоохоронних органів іноземної держави; б) особисте знайомство працівників митних і правоохоронних органів, обмін номерами службових і мобільних телефонів; в) надання повсякденної допомоги в організації оперативно-розшукових заходів і слідчих дій; г) швидке (за можливістю) виконання письмових доручень взаємодіючої сторони тощо.

Так, можна запропонувати критерії діяльності міжвідомчих міжнародних структур щодо запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, зокрема, вивчення причин і умов контрабанди наркотичних засобів психотропних речовин, їх аналіз і попередня оцінка; усунення причин і умов вчинення контрабанди наркотичних засобів; аналіз, оцінка обстановки виникнення причин і умов контрабанди наркотичних засобів; прийняття рішення щодо запобігання контрабанді наркотичних засобів; контроль за виконанням прийнятих рішень.

Література

1. Марущак В.П. О состоянии преступности в отношении культурных и исторических ценностей на территории Российской Федерации / В.П. Марущак // Сборник докладов и нормативно-правовых актов государств-участников СНГ по проблемам сохранения культурных ценностей. – М. : Кодекс, 2001. – С. 28–33.
2. Матеріали спільної колегії МВС України та ДМС України від 12.11.2001 р. Рішення затверджено наказом ДМСУ від 29.11.2001 р. № 777 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua>
3. Про Департамент боротьби з контрабандою, аналіз ризиків та протидії корупції : Положення, затверджене наказом Держмитслужби України від 07.04.2011 р. № 289 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.ua>.
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 рр. : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2010 р. № 1808-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>.

Анотація

Кириченко Г. В. Пріоритетні напрямки міжвідомчого міжнародного співробітництва щодо запобігання контрабанді наркотичних засобів. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню принципів взаємодії пріоритетних у запобіжній діяльності міжвідомчих міжнародних структур, зокрема й щодо запобігання контрабанді наркотичних засобів.

Ключові слова: контрабанда наркотичних засобів, незаконний обіг наркотичних засобів, міжвідомче міжнародне співробітництво, міжнародно-правові акти.

Анотация

Кириченко Г. В. Приоритетные направления межведомственного международного сотрудничества по предотвращению контрабанды наркотических средств. – Статья.

Статья освещает принципы взаимодействия приоритетных в предупредительной деятельности межведомственных международных структур, в том числе и по предотвращению контрабанды наркотических средств.

Ключевые слова: контрабанда наркотических средств, незаконный оборот наркотических средств, межведомственное международное сотрудничество, международно-правовые акты.

Summary

Kirichenko G. V. Priority areas of inter-agency international cooperation to prevent smuggling of narcotics. – Article.

The article is devoted to the principles of cooperation as a priority in the safety of interdepartmental activities of international organizations, including those to prevent smuggling of narcotics.

Key words: smuggling of narcotics, drug trafficking, international interagency cooperation, international instruments.